

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

126 - MIXED MARRIAGES AND KITNIYOT CONUNDRUMS OU ISRAEL CENTER - SPRING 2019

Two years ago we analyzed the issue of kitniyot¹, including the origins of the custom, its status in halacha² and some of the halachic implications to 'new' kitniyot foods - recently discovered species, oils and other derivatives and denatured kitniyot additives. In this shiur we will look more closely at the increasingly common question of 'mixed marriages' of Ashkenazim and Sefardim and the extent to which those who do not eat kitniyot may be lenient in different situations.

A] CHAMETZ vs KITNIYOT

1. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאֶתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם מִצִּיּוֹן וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ:

שמות יג:

The Torah contains a prohibition on eating 'chametz'.

2. **משנה.** אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח: בחטים, בשעורים, בכוסמין, ובשיפון, ובשיבולת שועל.

פסחים לה.

Matza can only be made from a food which could become chametz. The Mishna lists five such foods - (i) wheat, (ii) barley, (iii) spelt - a type of wheat common to the Middle East and identified as triticum spelata (iv) rye - the identity of which is subject to some dispute but which Rashi identifies as the grain now known as secale cereale; and (v) oats³ - the identity of which is also disputed but which Rashi identifies as avena sterilis.

3. הני - אין, אורז ודוחן - לא. מנהגי מילי? ... אמר קרא (דברים ט) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות. דברים הבאים לידי חימוץ - אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה, יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון.

פסחים לה.

Rice and millet (a kind of corn) are explicitly referred to in the Gemara as foods that can never become chametz. When exposed to water they do not ferment but rot. (We will see later that there is an opinion in the Tannaim that rice could become chametz, but this is rejected).

4. **אורז ודוחן - אין עושין חמץ, ואם מחמילין אותן - מסריחין.**

רש"י שם

Rashi explains that the process of chimutz is impossible with rice and millet - the food simply spoils.

5. מאי שני תבשילין? אמר רב הונא: סילקא וארוזא. רבא הוה מיהדר אסילקא וארוזא, הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא. אמר רב אשי: שמע מינה דרב הונא: לית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי. דתניא, רבי יוחנן בן נורי אומר: אורז מין דגן הוא, וחייבין על חימוצו כרת, ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח

פסחים קיד:

The Gemara discusses the two cooked foods which are on the Seder plate and states that Rav Huna used rice and beets. The Gemara stresses that, although there WAS a position in the Tannaim (of R. Yochanan ben Nuri) that rice COULD become halachic chametz, Rav Huna clearly ruled against that position.

1. See <https://rabbimanning.com/wp-content/uploads/2017/04/Minhagim-Kitniyot.pdf> and <http://rabbimanning.com/wp-content/uploads/2017/04/Minhagim-Kitniyot.mp3>

2. In particular, whether its halachic status is one of minhag or gezeira and the practical implications of that distinction for new foods.

3. Last year we looked in detail at the issue of oat matza and celiac issues - see <http://rabbimanning.com/wp-content/uploads/2018/03/Matza-and-Celiac-Issues.pdf> and <http://rabbimanning.com/wp-content/uploads/2018/03/Matza-and-Celiac-Issues.mp3>

6. אין אסור משום חמץ בפסח אלא חמשת מיני דגן בלבד, והם שני מיני חטים שהן החטה והכוסמת, ושלושת מיני השעורים שהן השעורה ושכולת שועל והשיפון, אבל הקטניות כגון אורז ודוחן ופולים ועדשים וכיוצא בהן אין בהן משום חמץ אלא אפילו לש קמח אורז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמיץ הרי זה מותר באכילה שאין זה חמוץ אלא סרחון.

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ה הלכה א

This halachic position is accepted by all authorities and ruled by the Rambam. Kitniyot can never become chametz, even were a person to add hot water to them and make them into a dough e.g. rice bread or corn bread

7. הני אין אורז ודוחן לא וכו' - ... שאינם באין לידי חמוץ גמור להתחייב עליה כרת, אלא לידי נוקשה ואיכא עלייה איסור דרבנן מחמץ. אבל מצינו מנהג פשוט בכל ספרד שאוכלין בפסח אורז מבושל וסומכין בזה על דברי הגאונים שאמרו שאינן מחמיצין כלל וכדאמרינן שאין באין אלא לידי סירחון ולא קאמר שהם נוקשה. ... וכן הלכה. ומ"מ צריך להזהר מאד שהרי נמצא עם האורז ממין הכוסמין תמיד ואם נשאר שם אפ"י גרגיר אחד נמצא שנאסר הכל בבשולו במשהו. ולכן צריך לבדוק אותו פעם אחר פעם בעיון גדול ... והרבה מן החסידים נמנעו מלאכול מהם בפסח מבושלים מפני ערבובים שעולה עמהם ...

חידושי הריטב"א פסחים לה.

Some Rishonim quote a minority opinion that kitniyot CAN become a lesser form of chametz - chametz nukshe - which is rabbinically prohibited. However, the Ritva makes it clear here that this was not the accepted halacha and the real concerns⁴ behind the minhag of kitniyot were that real chametz grains could get mixed in with the sacks of beans etc.

8. אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה, בחטים ובשעורים ובכוסמין ובשכולת שועל ובשיפון אבל לא באורז ושאר מיני קטניות, וגם אינם באים לידי חימוץ ומותר לעשות מהם תבשיל. כגה: ויש אוסרים. והמנהג צאשכנז להחמיר ואין לשנות

שולחן ערוך אורח חיים סימן תנג סעיף א

The Shulchan Aruch permits eating and cooking kitniyot. However, the Rema records the minhag of Ashkenazim to be machmir and states that the minhag should be retained. This has been the position of almost all Ashkenazi poskim since.

B] HALACHIC DISTINCTIONS BETWEEN KITNIYOT AND CHAMETZ

B1] USE AS FOOD IN EMERGENCIES

9. ולכן בשעת הדחק שאין לאדם מה לאכול אלא בדוחק גדול, מותר לבשל קטניות ושאר דברים.

חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קכו

The Chayei Adam permits kitniyot for people in very difficult situations where they have few other options⁵ for food.

10. (ז) ואין לשנות - ואפילו באחרון של פסח ג"כ אין להקל בזה ומ"מ בשעת הדחק שאין לאדם מה לאכול מותר לבשל כל המינים חוץ מה' מיני דגן ... אלא לזריך לדקוק ולצרור יפה יפה דקדוק היטב שלא ימלאו צם גרעינים מה' מיני דגן ... מ"מ יחלטנו לכתחלה ברותחין דכל מה דאפשר לתקן מתקנינן וכ"כ הח"א

משנה ברורה סימן תנג ס"ק ז

The Poskim allowed kitniyot in times of emergency provided they were checked well and also scalded in water. This was a psak given in Israel in 1942.

B2] USE AS FOOD FOR SICK PEOPLE & CHILDREN

11. ופשוט דה"ה לחולה אף שאין צו סכנה דמותר לבשל לו אם לריך לזה

משנה ברורה סימן תנג ס"ק ז

The Mishna Berura rules that a sick person⁶ may eat kitniyot, even where there is no danger to life. This has a direct bearing on many medicines where the active ingredient is kitniyot. A competent Rav should however be consulted where a person must take medicines made from kitniyot as the kitniyot content is often not the active ingredient but a binder.

4. There are also other concerns, such as risk of confusion of kitniyot flours with wheat flour etc. There may be halachic consequences to the different reasoning. If the concern is that people may become mixed up, this is a pure gezeira and one could perhaps be more lenient in certain cases. If the concern was actual contamination by chametz, there is room for greater stringency. Of course, many kitniyot for use on Pesach come with a kosher lePesach hechsher and there is no concern of contamination.

5. Rav Asher Weiss applies this leniency not only in cases of dire emergency but for a person with severe dietary restrictions (eg a celiac) if the only available option for cooked food is kitniyot.

6. Rav Asher Weiss allows kitniyot for people with celiac disease who are unable to find other alternative cooked foods, although if they can manage without, they should. He also permits rice for an elderly person with severe diarrhea.

12. כל דברים הללו שהוא מנהג אבותינו, מותר לצורך גדול או לחולה אפילו אין בו סכנה או לצורך תינוק אם צריכין הרבה לכך.

חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קבו סעיף ו

The Chayei Adam adds that kitniyot is permitted for young children who need it.

B3] KITNIYOT MADE BE USED ON PESACH

13. וכן מותר להדליק בשמנים הנעשים מהם ואינן אוסרים אם נפלו לתוך התבשיל.

רמ"א - שולחן ערוך אורח חיים סימן תנג סעיף א

Chametz may not used on Pesach, even if not eaten. Kitniyot may however be used, eg as fuel etc.

B4] KITNIYOT MAY BE KEPT ON PESACH

14. וכן מותר להשקות מיני קטניות צבית.

רמ"א - שולחן ערוך אורח חיים סימן תנג סעיף א

There is an issur Torah to keep chametz in ones possession on Pesach. This is not the case with kitniyot.⁷

C] MIXTURES INCLUDING KITNIYOT

C1] KITNIYOT IS PERMITTED IN A MIXTURE

15. מיכה פשוט דאין אוסרים צדיעבד אם נפלו תוך התבשיל ...

רמ"א - שולחן ערוך אורח חיים סימן תנג סעיף א

Whilst any speck of real chametz which falls into food will prohibit the food since it is not batel, with kitniyot, the Rema rules that the food is permitted bedieved⁸.

16. אפס נראה אם נמצא גרגיר של מיני קטניות בקדירה או בתבשיל, לא מחמירין כלל לאסור התבשיל אפילו באכילה. דגירה

דאיסור משהו ליתא אלא בתבואה דה' מינים.

תרומת הדשן סימן קיג

The Terumat Hadeshen rules that the issur mashehu on Pesach, whereby any prohibited food is not nullified, even in 1000, applies only to real chametz. For kitniyot, the normal rules of bitul apply, meaning that the food will not be prohibited if it batel beshishim.

17. ומכל מקום בדיעבד אם נפל דבר מאלו לתוך התבשיל, מותר אם יש רוב בהיתר כנגדם ואינו בעין. ומה שהוא ניכר, יזרוק

חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קבו סעיף א

The Chayei Adam rules⁹ that food into which kitniyot falls is permitted even if the kitniyot is batel berov! Thus, as long as the kitniyot content is less than 50% (and is not 'beayn' - ie pieces of actual kitniyot), the mixture will be permitted, even if the kitniyot can be tasted.¹⁰ Any pieces of actual kitniyot should simply be thrown away.

18. (ט) תוך התבשיל - ומיירי שיש עכ"פ רוב צבית (שער היין - חק יעקב) דאל"כ לא מיקרי תערובות כלל והוי כאוכל תבשיל מקטניות

עלמה:

משנה ברורה סימן תנג ס"ק ט

The Mishna Berura (quoting the Chok Yaakov) also rules leniently on the matter.

7. Although care must be taken to ensure that these kitniyot products do not also have real chametz mixed with them.

8. The definition of 'bedieved' will be a key issue to be discussed below.

9. This is also the psak of the Shulchan Aruch HaRav.

10. Rav Asher Weiss rules that kitniyot spices mixed inadvertently with Pesach food do not prohibit the food.

C2] USING PESACH DISHES FOR KITNIYOT WHERE PERMITTED

19. על דבר שאלתו באשה חולנית בחלל הגוף שצו עליה הרופאים שלא לאכול פת מחמשת המינים אלא פת הנעשה מטערקישען וויץ הנקרא טענגרע, וכבר התחילה הקוהר בראש חדש ניסן, האם רשאית לאכול בפסח גם כן מפת הנ"ל נראה דאם אפשר ללוש במי פירות או בחליטה יעשה. ואם אי אפשר וחולי כל הגוף, רשאי לעשות בכלים בפני עצמן ולהשגיח שלא יתערב

שו"ת מהר"ם שיק אורח חיים סימן רמא

The Maharam Schick (in a 1872 teshuva) rules that a choleh may be given kitniyot, but that special pots and pans should be used. Why should this be? If the taste of actual kitniyot is batel berov, why should there be any issue at all with the taste absorbed in the pots!?

- Rav Asher Weiss explains¹¹ that the taste from the pots would certainly be permitted bedieved, but we are machmir lechatchila.

C3] ASHKENAZIM EATING ON PLATES AT A SEFARDI HOME

20. שאלה: האם מותר לאשכנזים שנוהגים איסור באכילת אורז וקטניות בפסח, להתארח בימי הפסח בבית ספרדים, ולאכול מתבשיל שנתבשל בכלים שבישלו בהם אורז וקטניות בפסח?
תשובה: בפסחים (דף לה.) מבואר, שרק חמשת מיני דגן באים לידי חימוץ, מה שאין כן אורז ודוחן, שאין בהם חשש חימוץ כלל, ומותר לבשולם ולאוכלם בפסח. וכן עשו מעשה רב מגדולי האמוראים, כמבואר בפסחים (דף קיד.). ... ולכן פשט המנהג בכל תפוצות ספרד וארצות המזרח לאכול אורז וקטניות בפסח ... וכן פסקו הטור והשלחן ערוך
והנה הרמ"א ... כתב: שהדבר פשוט שאם נפלו הקטניות לתוך התבשיל בפסח אינם אוסרים התבשיל בדיעבד. וכתב האליה רבה (שם סק"ד), שכל שיש רוב היתר מותר, ואין צריך ששים כנגדן. ... ואף על פי שבשו"ת תרומת הדשן ... משמע קצת שצריך ששים, ורק אין אוסרים במשהו ... העיקר כדעת הרמ"א, כיון שבלאו הכי אין זה מדינא אלא חומרא והרחקה בעלמא לכן כל שיש רוב היתר בטלים. ... ולפי זה הדבר ברור שאין פליטת הכלים שבישלו בהם אורז וקטניות אוסרת התבשיל לבני אשכנז שנוהגים להחמיר באורז וקטניות, ואפילו אם הכלים בני יומן יש להתיר, שבודאי יש רוב היתר כנגד פליטת הכלים. ...
וגדולה מזו מצינו להרמ"א בהגה יורה דעה (סימן סד סעיף ט.) בדין חלב (בצירי) הדבוק לכרס, שהמנהג לאוסרו, אלא שבני ריינוס נהגו היתר במקצתו, וכתב הרמ"א שאין למחות בידם הואיל ונהגו בו היתר על פי הוראת חכם. ומיהו בכל מקום שנהגו בו אסור דינו כשאר חלב שאינו בטל בתערובת היתר אלא כשיש ששים כנגדו, אבל אין לאסור הכלים של בני ריינוס לאחרים, הואיל והם נוהגים בו היתר על פי הוראת חכם. ע"כ.
... ולפי זה כל שכן בנידון שלנו שאף לנוהגים איסור באורז וקטניות, אין לאסור תערובת שלהם עד ששים, אלא ברוב בעלמא של היתר יש להקל. אם כן בוודאי שהכלים של הנוהגים בהם היתר אין לאוסרם לנוהגים בהם איסור, הואיל והנוהגים היתר נוהגים על פי הדין כהוראת גדולי הפוסקים. ... לפיכך אפילו הנוהגים איסור בקטניות בפסח רשאים לכתחלה להתארח אצל הנוהגים היתר ולאכול מתבשילים שנתבשלו בכלים אשר בישלו בהם אורז וקטניות בפסח. ואפילו אם הכלים בני יומם מותר.
בסיכום: מותר לאשכנזים הנוהגים איסור באורז וקטניות בפסח להתארח בבית הספרדים ועדות המזרח שנוהגים היתר באורז וקטניות בפסח, ולאכול מהתבשילים המוגשים לפניהם, אפילו אם הם יודעים בבירור שנתבשל בכלים ההם באותו יום אורז וקטניות. והאמת והשלום אהבו, כי התורה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

שו"ת יחיה דעת חלק ה סימן לב

Rav Ovadia rules that an Ashkenazi is fully permitted to eat at the home of a Sefardi on Pesach. Although the Ashkenazi may not eat actual kitniyot, the taste absorbed into the kelim is definitely batel. Moreover, it is permitted taste since the Sefardi is relying on the psak of his Rav. As such, this is permitted even lechatchila¹², even if the kelim were used for kitniyot within the last 24 hours.

C4] ASHKENAZIM EATING FOOD WITH KITNIYOT PURPOSELY MIXED IN

- We saw above that if kitniyot are ACCIDENTLY mixed into food, an Ashkenazi may eat it provided the kitniyot is less than 50% of the mixture and is batel (ie not beayn - actually visible).
- If kitniyot is PURPOSEFULLY mixed into the food, the Ashkenazi should not be allowed to eat it. This is based on the principle of 'ein mevatinl issur lechatchila'. This means that non-kosher food may not be mixed into kosher food lechatchila and, if done, the food is prohibited to the person for whom it was made.

11. See <https://download.yutorah.org/2019/21648/921722/when-kitniyot-are-permitted-on-pesach.mp3>

12. Rav Zev Weitman ruled in a shiur given in Alon Shevut on 6 April 2019 that Ashkenazim should not borrow such kelim to cook with. However, it is permitted for an Ashkenazi to borrow Pesach kelim which were used for kitniyot more than 24 hours before. This is the psak of the Kaf HaChaim 453:27, who also permits the Ashkenazi to use the pots if he is not sure whether they had been used in the last 24 hours for kitniyot.

- There are some Israeli poskim¹³ who argue that kitniyot mixed into produced intended for Sefardim would not be considered bitul issur lechatchila since the kitniyot are permitted to Sefardim. Once we know that the food is manufactured for Sefardim, the concern for bitul issur lechatchila is removed. Ironically, this would mean that products labelled 'לאכלי קטניות בלבד' could be permitted for Ashkenazim since they were clearly made for Sefardim¹⁴!!! This would only apply to kitniyot which were fully mixed in and constituted less than 50% of the product. It is independent of the question of kitniyot oils¹⁵.
- There may also be room for leniency based on the minority opinion that *bitul issur lechatchila* does not apply to a Rabbinic prohibition which is not directly related to a Torah prohibition.¹⁶

21. ה'תשנ"ו פראג, צ'כיה. [נא] תערובת קטניות בפסח

שאלה: כיצד יש לנהוג בקהילה אשכנזית בנושא תערובת קטניות בפסח, בדיעבד? האם קניה בחנות במקום שיש חשש תערובת מקרי "דיעבד"? כיצד לנהוג במקום שלא ידוע אחוז הקטניות, ואי אפשר לברר זאת?

תשובה: מותר לקנות ולאכול בפסח מאכלים שיש בהם תערובת קטניות, בתנאי שרוב המאכל אינו קטניות. ובפרט יש להתיר במקום שנתערבו לפני פסח או במוצרים שמכילים רק שמן קטניות, או מינים שיש לגביהם ספק אם הם בכלל גזירת קטניות, כגון אגוזי-אדמה וסויה.

אולם בפסח אין להכין תבשיל כזה לכתחילה, ויש מתירים לבטל את הקטניות לפני פסח.

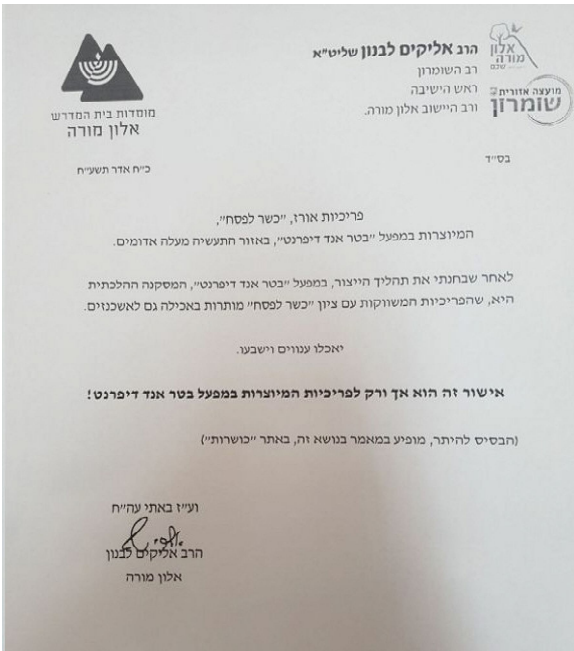
וכאשר בא לפניך תבשיל בפסח, אשר אי-אפשר לברר את כמות הקטניות שבו, מותר להרבות עליו בתבשיל אחר, כך שהקטניות יהיו בוודאי מיעוט.

(1) ו. ממלא דבנדון דידן הכטרפו כמה טעמים להחיר: (ה) לא גזרו כלל על תערובת קטניות; (ב) לדעת הפרי חדש וזאר ילחק מותר לצטל קטניות לכתחילה; (ג) איסור שאין לו עיקר מן החורב מותר לצטלו לכתחילה, לדעת הרב רשזונים; (ד) מאחר שנתערבו המאכלים צבירה – לזורך הכובגים היתר צקטניות, אין לאסור – לדעת רמ"א המחיר צמקום שהתערבו צדיעבד.

ש"ת במראה הבזק ד'נא

Building on the psak of Rav Ovadia above, Shu't Mareh HaBazak¹⁷ rules that Ashkenazim may buy products with kitniyot (comprising less than 50%) in them, where the product was made before Pesach for Sefardim, especially where those kitniyot products are oil or questionable kitniyot.

C5] ASHKENAZIM EATING PURE KITNIYOT WHICH ARE MADE WITHOUT WATER

- Last Pesach, Rav Eliyakim Levanon¹⁸, ruled that rice-cakes produced by B&D, were permissible for Ashkenazim too!
- The basis for the heter¹⁹ is that none of the classic concerns of kitniyot could apply to these specific rice-cakes (although he was very clear that other products may have a different psak, depending on the method of production.)
- In particular, the rice cakes are not cooked in any way, but roasted in dry heat. They never come into contact with water. As such, there can be no confusion between them and a cooked chametz dish.
- Even if an actual kernel of wheat were mixed into the rice cake, this production by roasting would NOT make it chametz.

13. This is the psak of R. Zev Weitman. It is also attributed to R. Dov Lior, R. Nachum Rabinowitz and R. Yaakov Ariel. For more information, see Hilkhot Moadim by Rabbi David Brodsky, Chap 45 note 40.

14. We saw this in the discussion on whisky made in sherry casks. Most poskim rule that there is no problem of bitul issur lechatchila since non-Jewish producers are making the whisky for a primarily non-Jewish market and are not specifically focusing on Jewish drinkers. Ironically, this may be a reason why sherry-cask Scotch cannot be made under hashgacha. The presence of a hechsher would make it clear that the product was being made for Jews, which would thus make it less likely to be kosher!

15. And would in principle apply even for those poskim who take a strict position on kitniyot oils. (Rav Weitman who supports this heter generally is in fact machmir not to permit canola oil). For those poskim who are more lenient with oils, this would be an additionally reason for leniency.

16. For instance, in the case of sherry cask whisky, stam yeinam is prohibited because of intermarriage and is not a fence against a Torah prohibition with the wine itself. There are other views in the Rishonim which rule that *bitul issur lechatchila* does not apply to all Rabbinic prohibitions. Although the halacha does not follow that view, this could be another ground for leniency in the case of kitniyot, where there issur itself is of a lower status than rabbinic. (The nature of minhag is however binding on individuals as a neder, potentially on a Torah level, - see my earlier shiur on kitniyot referenced above).

17. See <http://www.erezhemdah.org/Data/UploadedFiles/FtpUserFiles/Books/shotBemarehH/4.pdf> for the teshuva in full. Shu't Mareh Bazak is produced by the Eretz Chemda Institute whose rabbanim include some of the senior talmidei chachamim in the Religious Zionist world - see <http://www.erezhemdah.org/people.asp?lang=en&PageId=13>

18. Rosh Yeshiva and formerly Rav Yishuv in Elon Moreh and senior Rav on the Shomron Regional Council.

19. See the full teshuva at <https://www.kosharot.co.il/index2.php?id=413768&lang=HEB>

D] KITNIYOT AND LENIENCY - METAHALACHIC CONSIDERATIONS

Is there a downside to the publication of unusual leniencies²⁰? Some considerations include the following:

D1] STRANGE PSAK LEADS TO ERRORS

22. יש מי שכתב שאסור לחכם להתיר דבר התמוה שנראה לרבים שהתיר את האסור

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם סימן רמב סעיף י

Shulchan Aruch rules that a Rav should not permit something which looks strange to the 'hamon am', even if there is no technical halachic prohibition involved. Where people could get the wrong idea and extrapolate incorrectly, a posek must be very careful.

23. **שאסור לחכם נו'.** נראה דהיינו דוקא אם מתיר צסתם אזל אם אומר לשואל טעם צדצר ומראה לו פנים או שמציא ראיות מתוך הספר מותר

ש"ך יורה דעה סימן רמב ס"ק יז

However, the Shach rules that this is only where the Rav does not explain his decision. If the Rav shows his proofs, he is permitted to rule an unusual leniency! Will this allowance depend on the level of education of the community?

24. הלא הדזשעלטין היה מקובל עד עתה בפי כל כדבר האסור יען וביען שהדבר היה גלוי וידוע, שבעיקרו הוא בא מעצמות נבלה וטרפה. ומחסרון ידיעה יש שהוסיפו עוד ואמרו שעצם החומר של הדזשעלטין הוא בשר המח שבעצמות. ואין זה פחד שוא אם נחשוש שהוראת היתר בדזשעלטין תחזק את הדעה המשובשת הנפוצה כל כך בדורנו ובזדון ובשגגה שהאיסור וההיתר הוא בידי הרבנים כחומר ביד היוצר. ועל כגון זה נאמר ביומא (מ.) אל תתנו מקום לצדוקים לרדות, שיאמרו לפי רצונם הם עושים הכל (רש"י שם). ומהא שמענין שאפילו דברים המותרים כגון אלו וכדומה להן המסורין לעם הארץ, אין אדם רשאי להורות להן להיתר אלא יחמיר עליהן לאיסור. יחזקאל אברמסקי.

שו"ת ציץ אליעזר חלק ד תשובה בפתיחה

Dayan Abramsky ruled that EVEN if there were grounds to be lenient on gelatin²¹, one must still rule that it was prohibited. He decried the lack of education and negative attitude of the average Jew of his day, who felt that Rabbis simply made things up anyway. To reverse the halachic position on gelatin (which everyone understood to be clearly treif) and permit it would simply provide fuel to the ignorant (and arrogant) position that 'where there is a rabbinic will, there is a halachic way'²².

D2] LENIENT PSAK UNSETTLES PEOPLE - ESPECIALLY AT PESACH!

- Rav Shlomo Zalman Auerbach used to quip that certain leniencies constituted a קולה שהציבור אינו יכול לעמוד בה
- Chumrah and Minhag on Pesach²³ is a very important part of our religious²⁴ mindset.

D3] UPHOLDING MINHAG

- Kitniyot is a minhag that MANY people love to hate and there is a yearly campaign by some to try and undermine its practice.
- Some of this is driven by a general lack of appreciation for the role of minhag as part of mesora and a broader attempt to innovate in Jewish practice. This is part of the wider discussion on halachic change and what motivates it, and must be seen in the broader context of the Open Orthodox phenomenon.²⁵ Minhagim were historically often a targeted for those who wished to undermine the halachic process.

20. Dayan Gershon Lopian ruled publicly (I have the recording on my computer) that one could bake cakes and kugels before Pesach for use on Pesach in a chametz oven which had been cleaned but not kashered (using Pesach pans and trays). The chametz taste in the oven walls was batel beshishim before Pesach since the issur mashhehu only starts on Pesach itself. Similarly he ruled that one could wash Pesach kelim before Pesach and after Pesach in a chametz dishwasher which had been cleaned but not kashered. All of these heterim were couched in terms which stressed the need for those preparing Pesach (particularly women) to generate Simchat Yom Tov on the Chag.

21. He is open on purely kashrut grounds to the more lenient approaches to gelatin.

22. To use an (in)famous phrase coined much later by Blu Greenberg.

23. For a fuller analysis see <http://rabbimanning.com/wp-content/uploads/2018/03/Chumrah-and-Pesach-A-Metahalachic-Analysis.pdf> and <http://rabbimanning.com/wp-content/uploads/2018/03/Chumrah-and-Pesach-A-Metahalachic-Analysis.mp3>

24. There is almost no greater expression of the Jewish people's attachment to minhag than the fact that the Conservative movement officially permitted kitniyot on Pesach only in 2015 (in the CJLS by a vote of 15 in favor, 3 opposed and 4 abstaining) whereas same-sex marriage was approved by the Conservative movement unanimously in 2012. Notwithstanding the negating of fundamental Torah mitzvot and ikrei emunah by the Conservative movement throughout the 20th Century it was only in 2015 that kitniyot could go!

25. Although the cutting edge in these hashkafic debates tend to be women's issues and liberal values, not kitniyot!

D4] RECOGNIZING THE NEW REALITY OF THE KLAL

- On the other hand, part of the push back against kitniyot is a recognition of the new reality of the Yishuv in Eretz Yisrael. The ingathering of Klal Yisrael and mixing of communities MUST have an impact of minhag Yisrael, which has always been dynamic.
- The lines between many of the different communities of 100 years ago have now been fully erased. Many minhagim have been lost through assimilation and the destruction of thousands of Jewish communities around the world in the 20th Century, before during and after the Shoah
- More positively, lines between Ashkenazi and Sefardi are now being blurred as a result of 'mixed' marriages, especially in the Religious Zionist²⁶ communities in Israel where Sefardi/Ashkenazi differences are sometime treated now almost as ethnic history - like Polish vs Lithuanian roots, which once made a big difference, but are now irrelevant.
- As such, the minhag of kitniyot is likely to change over the coming decades and, in some places, may cease entirely.
- Most poskim would wish this development to be organic²⁷ and over time.

E] 'MIXED MARRIAGES' - WHO FOLLOWS WHOM?

25. הנה איש ואשה שהם ממדינות חלוקות אשר כל מדינה יש לה מנהגים חלוקים נגד מדינה האחרת להחמיר ולהקל ונישאו זה לזו בנוא יארק שהמנהגים עדיין חלוקים מדין שני בתי דינים בעיר אחת, איך יתנהגו אם ישאר כל אחד במנהג מדינתו או שיהיו שניהם שוים להחמיר כחומרות שתי המדינות או האשה צריכה להתנהג כמנהג הבעל או הבעל כמנהג האשה. הנכון לע"ד דהאשה צריכה להתנהג כמנהג הבעל בין לחומרא בין לקולא. דהא דין מנהג בהולך ממקום למקום כשאין דעתו לחזור למקומו הראשון נוהג כמנהג המקום שבא לשם בין לקולא בין לחומרא והנה באשה לאחר נישואה שנחשבת בכל מקום נכנסה לרשות הבעל, הוא משום שמקומה להיות אצל הבעל מדאורייתא שזהו עיקר הנישואין שנמסרה להבעל להיות בביתו והוא מדאורייתא, שלכן איתא בקידושין דף ל' שאשה אין סיפק בידה לקיים מצות כבוד אב ואם מפני שרשות אחרים עליה איכא דין על האשה שתהיה אצל בעלה שזהו עיקר נישואין וא"כ אין סיפק בידה לילך אצל אביה להאכילו ולהשקותו ולעשות כל עניני כבוד.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קנח

Rav Moshe Feinstein rules that the wife follows the minhag of the husband, whether in stringency or leniency.

26. **סימן לו** אשה אשכנזיה שנישאת לבעל ספרדי. ובהיותה בבית אביה נהגה איסור באכילת קטניות ואורז בפסח ושאר חומרות שנוהגים בהם האשכנזים ע"פ הרמ"א וסיעתו. וכעת ברצונה לנהוג כמנהג בעלה שנוהג היתר בכל הדברים הנ"ל. כדעת מרן שקבלנו הוראותיו העלה שרשאית לנהוג כן, בהיות שנחשבת כ"אין דעתו לחזור" שנוהג כמנהג המקום שהלך לשם. וכל שכן לאשה עם בעלה, שאם תנהג איסור, בטל שלום הבית. (ובפרט בירושלים ובארץ ישראל אתרא דמרן ז"ל, ראה באות ד). [ואם האשה ספרדיה שהיתה נוהגת היתר בבית הוריה ונישאת לאשכנזי, אף על פי שבבית בעלה אין ראוי שתבשל אורז וקטניות בפסח לעצמה, מ"מ כשהולכת לבית אביה מותר לה לאכול עמהם. שמכיון שארץ ישראל אתריה דמרן, לא אמרינן שקבלה עליה מנהג ארצות אשכנז לגמרי. ומכ"ש שאינה רשאית להקל לאכול מבשר "כשר", שאינו נקי מסרכות הריאה (גלאט). וכיוצא בזה. ואכמ"ל]

שו"ת יביע אומר תוכן העניינים חלק ה' - אורח חיים

Rav Ovadia Yosef rules that an Ashkenazi women who marries a Sefardi man becomes fully Sefardi for all purposes and may certainly eat kitniyot on Pesach. However a Sefardi woman who marries and Ashkenazi man and lives in Israel, does not become fully connected with his minhagim. Although she should not cook kitniyot in the home, she may eat them in her parents' home. Also, her chumrot - in a particular of only eating glatt meat - are NOT relaxed, and she must continue to eat glatt meat, even if her husband is relying on Ashkenazi leniencies!

26. In the Israeli Charedi community there is still a clear demarcation between the Ashkenazi and Sefardi communities, not only in shuls but also in schools and community institutions. This can easily cross a line into institutional discrimination and bigotry.

27. Thus individuals cannot break with the minhag to 'take one for the team', even though the stretching of the parameters of the minhag will change it over time. Those voices who call of the abolition of the minhag of kitniyot are fringe and out of step with the overall halachic process.